

BULLETIN

Společnosti Otokara Březiny

37

Jaroměřice nad Rokytinou

BŘEZEN 2005

PŘÍRODA

Hudbou hrály ukryté prameny a den můj k ní zpíval svou píseň
na březích melancholických.

Smutek dávného žití, z něhož jsem vyšel, dechl mi z vůní,
a z hovoru stromů a z těžkého zvonění hmyzu nad vodami,
a celá staletí ležela mezi mou rukou, jež trhala květy a jimi,
mezi mým zrakem a tajemným světem,
jenž tisíci tázavých pohledů v duši mou němý se díval.

Oblaky setměly západní slunce. A duše má ptala se větrů:

Jsou ty oblaky přicházející nebo odcházející?

Odmlčely se větry, v poslušná zrcadla se zhladily vody,
a hvězdy, jak ohně hasnoucí v studených vlnách svítících moří,
vřely a šuměly nade mnou neviditelné:

Světlo umírá jenom příchodem ještě většího světla,
ještě většího, většího světla.

(Větry od Pólů, 1897)

Skryté dějiny

Tato druhá Březinova kniha esejů měla následovat po *Hudbě pramenů* (1903). Měla obsahovat deset statí: *Jediné dílo*, *Zrcadlení hlubin*, *Smysl boje*, *Přítomnost*, *Dílo smrti*, *Skryté dějiny*, *Stavba ve výši*, *Slovo*, *Oslnění svobody*, *Mír*.

Čtyři první byly skutečně také v letech 1903 až 1908 publikovány časopisecky. Za svého života se již Březina nerozhodl pro vydání zamýšlené knihy a čistopis prý spálil. V jeho pozůstalosti se pak našly některé koncepty, z nichž postupně rekonstruoval O. Fiala zbývající eseje.

Proč O. Březina *Skryté dějiny* nedokončil a nevydal je? A obdobně, proč po své páté knize básní *Ruce* nevydal další básnickou knihu, z níž řadu básní otiskl v časopisech? Ne, že by snad neměl pro své knihy nakladatele; naopak sami se mu nabízeli a mohl si vybrat! Také snad nebyl příčinou nedostatek volné chvíle k práci. Vždyť všechny knihy vytvořil ještě v době své učitelské

aktivity v Nové Říši, tedy do roku 1901 a jen několik básní a esejů napsal v Jaroměřicích. Od února 1925 byl na trvalém odpočinku.

Snad básník překonal svým myšlenkovým vývojem ono stadium, kdy byl vnitřně nutkán vyjadřovat se psaným slovem, a oddával se už jen tiché meditaci. Tvůrčí zápas o slovo a jeho písemné vyjádření se zvolna stalo minulostí. Odmlčel se, ale přesto povoloval nová vydání i básní nezařazených do sbírek. Pak se symbolistnímu a ornamentálnímu způsobu vyjadřování odcizil. Nebylo možno se k němu již vrátit, navázat na něj a uzavřít dílo. Jeho vnitřní vývoj i stále silnější a silnější autokritika způsobily, že nedokončil úpravu posledních tří esejů, když podle Zdeňka Záhoře jich měl roku 1920 sedm zcela hotových a krasopisně opsaných. Adolf Veselý uvádí, že Březina v letech 1920 - 1924 stále na knize pracoval, jednotlivé eseje opravoval a doplňoval a že se zabýval plánem dát tak knize novou podobu, která by odpovídala jeho pozdějšímu stupni vývoje a stavu.

Při návštěvě r. 1922 vyložil A. Veselému, který ho přijel požádat o některou z nových statí Skrytých dějin pro sváteční číslo Lidových novin a jednal s ním o možnosti vydání hotové knihy, jak by chtěl mluvit k veřejnosti: Být jasný a srozumitelný všem čtenářům – tak jak je třeba Bible. Ukázal mu na pracovní stůl u okna (rukopisy měl v zásuvce tohoto stolku, seděli u druhého většího stolu u knihovny blíž dveří) a sdělil, že na knize stále ještě pracuje (nezmínil se, že by snad nebyla hotova), že dává jejím deseti statím v jednotlivostech definitivní výraz a upravuje jejich celkovou stavbu. Znění statí, které tehdy měl, nepovažoval za konečné a vyhovující; proto také žádal o posečkání.

O několik let později, 5. září 1928, napsal básník Veselému z lesní samoty nedaleko Nové Říše – hájenky Sv. Magdaleny u Krásonic: *Přál bych si, aby má šedesátka prošla pokud možno tiše a nepovšimnuta. Co mi bylo přáno říci lidem, vyslovil jsem ve svých knihách a byl jsem vždy ochoten říci důvěrným bratrským slovem každému, kdo mne navštívil. Také na naše setkání rád vzpomínám a těším se, že se ještě někdy v našem kraji uvidíme.*

Tato slova, řečená již dříve i jiným přátelům, dávají nahlédnout do konečného stanoviska básníka ke svému dílu. Podle své vůle už jen hovořil jako zasvěcený učitel, těšitel i povzbuzovatel. Můžeme litovat, že alespoň některé tyto dlouhé hovory a samomluvy k usazenému návštěvníkovi nebyly zachovány buď stenograficky nebo na zvukové desky. Uchvacovaly jak definitivní formou, tak závažným obsahem. Jistě v nich Březina reprodukoval i nedokončené eseje, byť hovořil ještě o mnoha jiných věcech a problémech a měřil je přírodou, věčností a závažností života.

Volně upraveno podle Adolfa Veselého

Ferdinandu Höferovi s úctou a obdivem k jeho životu a dílu jeho Společnost Otokara Březiny

Jubileum strážce Březinovských tradic

V sobotu 5. března tohoto roku se dožil devadesátí let Ferdinand Höfer. Narodil se v rodině jaroměřického klempíře Karla Höfera. Jeho maminka měla malé papírnictví. V Höferově domku našel roku 1901 své první jaroměřické bydliště Otokar Březina. Když se pak o třináct let později odstěhoval, býval malý Ferdinand občas pověřen, aby mu donesl dopisní papír, pohledy či známky nebo noviny. Později na básnickově pohřbu ministroval.

Na hřbitově stál vedle P. Jakuba Demla, který se s Březinou loučil.

Po nižším středoškolském vzdělání

a veřejné škole nastoupil na praxi v třebíčském Lorenzově knihkupectví a potom v Brně do známého Pišova antikvariátu. Byl činný ve skautském hnutí. V roce 1934 absolvoval lesní školu. V říjnu roku 1937 nastoupil vojenskou presenční službu ve Znojmě. V prosinci téhož roku obdržel od Zemského výboru koncesi na knihkupectví a antikvariát (č. 43296/V/12).

Při rozpuštění československé armády v březnu 1939 se zapojil do odbojové činnosti a obdržel armádní pistoli, karton nábojů a bedničku s granáty. V dubnu 1941 mu hrozila domovní prohlídka a jeho budoucí žena, Marie Vlčková, mu včasným odklizením zbraní zachránila život. Vzali se 30. listopadu. O dva roky později se jim narodil syn Karel, v roce 1946 syn Jiří. Po skončení války se Ferdinand Höfer naplno zapojil do skautského hnutí a začal systematicky

rozšiřovat a zvelebovat Březinovo knihkupectví. Zároveň prováděl v Muzeu Otokara Březiny běžné i významné návštěvy, k nimž patřil v roce 1948 i prezident Edvard Beneš s chotí. Téhož roku byl přestavěn Höferův dům do dnešní podoby. Z původního Březinova bytu byla ponechána místnost v zadním traktu, která byla zařízena nábytkem z pozůstalosti Anny Pammrové. Tato místnost pak byla roku 1960 vykradena jaroměřickým MNV a nábytek i památky zde uložené nebyly později nalezeny. Odvezeno bylo i zařízení knihkupectví.

Za odbojovou činnost byl F. Höfer vyznamenán 5. května 1949, ale již 14. října byl zatčen a obviněn za účast na „Katolické akci“ a odvezen do vyšetřovací vazby do Jihlavy. Ke 14 letům těžkého žaláře zostřeného temnicí a půstem, zabavení movitého a nemovitého majetku, pokutě 40 tisíc korun a dalším postihům byl odsouzen 18. března 1950 (OR II/II 5/50-424).

S celou skupinou odsouzených byl odvezen do Plzně na Bory, kde pracoval v trestaneckém táboře Karlov II. Pro těžký úraz spojený s onemocněním a proto, že na práci v Jáchymově nebyl schopen nastoupit, byl roku 1953 převezen do Leopoldova. Zde na výzvu P. Silvestra Braitu vydal na toaletním papíře v jednom exempláři výběr z básní O. Březiny, které znal z paměti. Tento unikátní exemplář se mu podařilo z vězení propašovat. Dnes je uložen v Muzeu Otokara Březiny.

Následujícího roku se zdravotní stav Ferdinanda Höfera velmi zhoršil, a tak dostal v srpnu od presidenta A. Zápotockého milost. Vlastně byl poslán domů umřít. Pokud to bylo možné, staral se o muzeum, provádět však směl pouze v letech 1968 – 1969. Byl často navštěvován zájemci o Březinovo dílo, což pro ně bylo spojeno s rizikem. Někteří si možná toto riziko neuvědomovali, někteří na ně nedbali, jiní se k němu znali pouze v letech 1968 – 1969. Roku 1968 byl F. Höfer jedním z hlavních iniciátorů oslav stého výročí narození milovaného básníka.

Napsal stovky dopisů významným osobnostem a žádal je o podporu, když hrozila ze strany jaroměřického komunistického MNV likvidace muzea. V polovině osmdesátých let minulého století bylo muzeum vyklizeno a exponáty převezeny do Západomoravského muzea v Třebíči. Po převratu byly v roce 1990 nalezeny v chátrající budově muzea, v místnosti do které přišlo, „nějaké krámy“. Šlo o značnou část majetku muzea včetně Bílkových grafik, který nebyl z neznámých důvodů převezen do Třebíče. Tehdejší nový MNV v čele s Jaroslavem Kubou stál před rozhodnutím, zda dům nechá zbourat a nebo nákladně rekonstruovat. Naštěstí rozum a vědomí významu osobnosti O. Březiny pro Jaroměřice zvítězilo.

V roce 1990 vzkřísil Ferdinand Höfer Společnost Otokara Březiny, která měla v krátké době na tři sta členů. Podařilo se mu získat celou řadu obětavých spolupracovníků a následovníků. Zcela rehabilitován byl 23. září 1990

(1 Rt/209/90). O osm let později dostal osvědčení že nebyl informátorem Státní bezpečnosti (STB/SP 6003/1-LU).

Dlouho nesplněnou touhou jubilanta bylo obnovení Knihkupectví Otokara Březiny. V roce 2 000 financoval úpravu výkladní skříně v místech bývalého bytu Otokara Březiny na obchodní místnost. Částkou 30 tisíc korun umožnil nákup prvních knih a roku 2003 v průběhu březinovské konference R. Zejda s manželkou knihkupectví otevřel. Druhdy slavné knihkupectví je dnes sice nevýdělečné, ale pan Höfer dotuje jeho provoz symbolickým nájmem, takže svým Jaroměřičákům i návštěvníkům města poskytuje možnost kontaktu se světem knih a místo mnoha setkání milovníků literatury.

Bohatá činnost Společnosti Otokara Březiny je jistě velkým zadostiučiněním celoživotního úsilí Ferdinanda Höfera o povznesení duchovního života rodného kraje a národa v duchu myšlenek básníka a myslitele Otokara Březiny. Můžeme bez nadsázky říci, že bez něj by neexistovalo ani muzeum, ani Společnost.

Pocty a vyznamenání:

Stříbrný kříž za Vlast 5. 5. 1947

Pamětní odznak druhého odboje č. 4594, 5. 5. 1949

Řád čestné lilie v trojlístku zlatý stupeň A 123, 7. 12. 1990

Osvědčení Ministerstva národní obrany 308 888/1991, 16. 9. 1991

Poděkování Okresního úřadu Třebíč za péči SOB 11. 9. 1993

Poděkování s projevem uznání Městského úřadu Jaroměřice nad Rokytnou 28. 10. 1993

Čestným občanem Jaroměřic nad Rokytnou byl jmenován 6. 11. 1996 (E 11/96)

Řád stříbrného vlka 12. 5. 1998 (č/1č)

K 5. 3.2005

Ferdinandu Höferovi!

Drahý Ferdíku!

Náš!

Stokrát zaslouženou Boží přízní dožíváš se v neuvěřitelné svěžesti Těla, ale i Duše – a Ducha – svých Abrahámovin duchovních – už devátého stupínku našich pozemských Hepdomad – schodů života. Tvým životem – rozprostřeným jak přepestrý a skvělý, ale místy i okrvavený koberec skoro přes

celé staré XX. století - kráčí od počátku ba ještě před samým jeho rozvinutím největší syn Tvých rodných Jaroměřic, Tvůj i Náš milovaný pěvec a mudrlec, z největších co jich kdy měl náš národ.

A já sám vidím jasný důkaz vůle prozřetelnosti v tom, že nejen v době, kdy jsi na svět přišel, ale už dávno před tím, právě v lůně Tvé, Vaší rodiny Höferů nalezl svůj domov a posléze i věrné přátelství, svou takřikajíc rodinu Otokar Březina, u jehož nohou („u nohou mistrů žáci seděli ...“) mohl ses ochomýtat už co pacholík; když Mistr pak o 14 let později zavřel oči u Vlčků, byl jsi chlapec už čtrnáctiletý, co už dávno rozum bere – pamatuješ si tak jako dnes jeden z už velmi mála Březinu bezpochyby zblízka, v papírnickém krámku Vašich, Tvých rodičů, kam co chvíli odsakoval, pro pohled, známku, dopisní papír a kde bohatýrským rozmachem rozséval kolem sebe zlaté sémě svých slov, do srdcí i uší přítomných, někdy i Tvých (paní Saudková odtud nasála jak víme dost věrně, a pro nás zaznamenala nejednu maximu, myšlenku Mistrovu) – a určitě i do srdce Tvého, třebaš mlčky, a do řader Tvých zaséval bezděky Mistr své vzácné světlo, své zářivé fluidum, které Tě pak provázelo, a vedlo – celý život.

Jen tak jsi pak mohl – rozeznávat bezpečně dobré i zlé, ale i silen k tomu jedině dobrému, obstát zvláště ve zkouškách nejtěžších, k nimž se už schylovalo. Byly zde stíny Gestapa, z jejichž spárů jsi vyvázl opravdu zázračně (kdo, kdo Ti tehdy přistrčil onen zázračný velociped!) – mimo jiné i proto, abys byl pak uchován pro věci příští, pro svůj zápas o Slovo, pro své přebývání a růst v Duchu. Velkého požehnání se Ti mezitím dostalo sňatkem a spojením duševním se zásadní oporou Tvého života, Tvou milou paní, kterou mám to štěstí ještě pamatovat, jež byla také integrální součástí, skutečně druhou půlí Tvé bytosti, která vždy statečně a pevně při Tobě stála, a jež Tě pak obvěnila darem největším – Tvými dvěma, Bohu díky, stejně jako Ty vždy čestnými, věrnými milujícími syny, připravenými nést dál Tvůj odkaz, Tebou i Mistrem svěřenou – Pochodeň.

Jakmile po strašné válce (v životě Tvém už druhé světové, tu první jsi přečkal ve věku nemluvněcím v rodinném ústraní), bylo na pár chvil možno, už jsi začal – jak pomalu začínali odcházet ze scény zakladatelé Muzea a Společnosti Otokara Březiny – s nimi a v jejich šlépějích rozhajňovat jejich dílo, a střežit i rozmnožovat vzcné Březinovo duchovní – ale i ono dotýkané, dojemně lidské – Dědictví.

Tak i Tvou – a můžeme s plnou odpovědností pro novější období říci, jen a především Tvou péčí a pílí, nekonečnou trpělivostí, podařilo se i v letech nejhorších, v dobách vlády apokalyptického Rudého draka (trvajících stejně dlouho jako bloudění Národa vyvoleného pouští) uhájit nejprve samu existenci

Jan Konůpek: Světlo z Galileje, lept 1929

a posléze obnovit už – každým okamžikem zhroucením hrozící – Březinův dům, který je dnes žhoucím centrem, daleko město i okres přesahujících aktivit – nadjaroměřické, hluboce národní i živé světové dílo, konající – vlastně Tvé Společnosti Otokara Březiny. Ta je dnes slávou nejen života Tvého, ale i pýchou, nejen Jaroměřických, ale národa, korunou a příkladem věrnosti na skráních Ducha.

A to vůbec ani nepřipomínáme Tvou zkoušku ohněm, Tvé období nejstatečnější, kdy Tě pohřbil komunistický lágr a v podmínkách nelidských duch zrál Tvé statečné odhodlanosti: dny a roky Tvé kobky, Tvé muklovství Tě ještě jen daleko nejvíc přiblížily ke křísivému zdroji síly Božího Ducha, k solným dolům Jeho Moudrosti. Na zvlčilé bezprávné násilí odpověděl jsi – měl jsi tu sílu odpovědět – vyžrát jako celý muž. Nikoli nenávisť, hrubým násilím, ale orlí perspektivou Ducha, jemným ale důrazným poselstvím Věčnosti – neoblomné spravedlnosti, ale i Milosrdné Lásky.

Myslím, že na sám závěr tohoto listu je třeba zdůraznit, že jsi pro Březinovu společnost, Mistrovo dílo i jeho památku, věčně živou, vydobyl v současnosti rozkvět nikdy předtím netušený a nedosažený: Otokar Březina je dnes v národě přítomen, jako kdyby žil mezi námi – a víc: kongres stíhá kongres, akce akci, a podávají si tu ruce všichni lidé dobré vůle, milovníci slova i velké osobnosti našich novodobých dějin; v Petru Holmanovi, svém předsedovi čestném, našel Mistr znalce, interpreta, objevitele i zejména editora prvořadého, o němž se nám všem předtím mohlo leda snít. A to vše je - tato přebohatá žeň - důsledkem především Tvé neutuchající, vždy znovu opakované setby (i v letech nejzoufalejších: ba právě tehdy), a jestliže Bůh Duch Svatý Ti dopřál dočkat se, jako málokomu – bohatých plodů Tvé práce, Triumfu Tvého životního díla – a k tomu radosti z rodiny, vnoučat, i kruhu věrných přátel, pak to беру jako Dar Boží Milosti, která – pro příklad nám všem – na Tobě ulpívá do požehnaných let měrou nevídanou.

Drahý Ferdinande, i já sám osobně bych ve Tvůj veliký den Ti rád poděkoval za naše přátelství, Tebou vždy opěťované pozorně, věrně a spolehlivě – za vše, co jsi dělal pro mé Dílo, za vše, co celoživotně děláš pro Slovo a jeho vítězství, oslavu Ducha v tomto národě a světě v čas svrchovaně nebezpečný opovázlivým zapomínáním Boha, klaněním se mamonu a novým materialismem.

Za všechno díky! Přeji požehnání a ochranu Boží.

Vždy Tvůj vděčný Jiří K.

Pozdravení Tvým chlapcům, rodině, Společnosti Jiří Kuběna.

Blahoslavení tišší...

Do Jaroměřic nás před léty přivedla osobnost Otokara Březiny. Toto nedaleké město jsme neznali, a když jsme přece jen o něm něco zaslechli, týkalo se to především zámku a zámeckého parku.

Při jedné z cest do Jaroměřic nás doprovázeli i naši přátelé Jaromír a Zdenka Zelenkovi z Prahy. Teplý podvečer přímo vybízel k procházce zámeckým parkem podél Rokytné. V jedné chvíli se zpěv ptáků v korunách stromů začal mísit s tóny flétny. Jakoby přivábení tímto nenadálým zvukem jsme se ocitli nedaleko pódia zámeckého amfiteátru, kde koncertoval malý umělec. Připojili jsme se k jeho posluchačům, kterými byli jeho babička a dědeček. Po chvíli, kdy jsme se společně nechali unášet krásnými tóny, jsme se dali do hovoru, při kterém došlo i na Otokara Březinu, Jakuba Demla, Jana Zahradníčka a stín padesátých let. Naše první setkání s Höferovými skončilo pozváním do Společnosti Otokara Březiny. Pozvání jsme rádi přijali.

První příležitost se naskytlá při výroční schůzi. Ještě dnes si vzpomínám, jak jsme byli ohromeni zajímavými lidmi a celkovou atmosférou, která zde vládla. Duchem Společnosti byl pan Ferdinand Höfer. Člověk pro svou skromnost snadno přehlédnutelný, ale jen do chvíle, kdy se s ním dáte do hovoru. Brzy se přistihnete, že jste svědky souznění jeho života s poezií Otokara Březiny.

Mezitím uběhlo několik let. Do parku se již tak často nedostáváme, ale Společnosti jsme zůstali věrni. Setkali jsme se zde s mnoha vzácnými lidmi, kteří cestu do Jaroměřic našli, prostřednictvím poezie Otokara Březiny, stejně jako my před léty. K jednomu z nejsilnějších zážitků došlo při mši sv. sloužené za Otokara Březinu v jaroměřickém chrámu Anastazem Opaskem a Vítem Tajovským. Duch tohoto setkání mne ovanul několik let poté, při letmé návštěvě básníka Josefa Zelníčka, kdy se mi, vedle již zmíněných kněží, najednou vybavil i Ferdinand Höfer. Všechny je jakoby spojovala – galantnost, skromnost a hluboká životní moudrost.

Duch poezie Otokara Březiny je znát i na všech kolem Ferdinanda Höfera, kteří se hrdě a s láskou hlásí k odkazu velkého básníka a svojí obětavostí se snaží, aby Společnost Otokara Březiny byla společností nejen jejich, ale všech těch, které Březinova poezie nějak zasáhla.

V těchto dnech se Ferdinand Höfer dožívá významného životního jubilea. Neseme mu kytici, blahopřejeme a děkujeme. Děkujeme proto, že máme za co děkovat!

Karel Pavlíček

V Budišově 30. I. 2005

O pravdě, která uzdravuje

Nepatřím k těm, jimž bylo dopřáno těšit se dlouhému přátelství s panem Ferdinandem Höfrem. Poznala jsem ho před pouhými deseti lety, vlastně přesně před deseti lety, v březnu 1995. Přijela jsem tenkrát do Jaroměřic, které byly pro mě tehdy vlastně neznámým městem, představila místním čtenářům svou první knihu o Anně Pammrové, Navštivte mne s podzimem. Měla jsem pochopitelně trému, mluvila jsem o svém textu na veřejnosti teprve podruhé, a ačkoliv jsem třicet let přibližovala literaturu středoškolským studentům, byla jsem v praktickém světě knih naprostým nováčkem. Dopis, který mne do Jaroměřic tehdy zval, byl přátelský, vstřícný a sympaticky osobní. Jeho autor, pan Ferdinand Höfer, se v něm zmiňoval o vánočním čase právě uplynulého roku a dodal, že kniha, která jej v Jaroměřicích po návratu z Prahy čekala, byla pro něj milým vánočním dárkem. Když jsem si tato povzbudivá slova mohla v krásném jarním dni na onom slovy těžko popsatelném náměstí před zámkem spojit s jejím autorem, měla jsem pocit, že tento člověk nemůže projít mým životem jen jako letmý host.

Uplynulých deset let přineslo mnoho událostí, nových knih, dalších přátelství, ale také ztrát. Měla jsem možnost sledovat závěrečnou etudu toho úporného zápasu o znovuzrození Březinova muzea, poznala jsem osobně řadu významných osobností – pan Höfer mne seznámil nejdříve s těmi, kteří pečují o básníkův odkaz, především s paní Zorou Ergensovou, s obdivuhodným pokračovatelem jaroměřických hudebních tradic panem Ladislavem Šabackým, poznala jsem i další strážkyni Březinovy památky paní Jiřinu Lukšů. Obklopen těmito nikoli zapadlými vlastenci, ale aktivními tvůrci občanského povědomí, kteří tvoří z obce kulturně vyspělé společenské centrum, vstoupil při navazování našeho přátelství pan Höfer do osmé dekády svého naplněného života. Měl právo odpočívat, za celých deset let jsem jej však nezastihla v nečinnosti. Nemohu ani vzdáleně hodnotit to, co udělal pro Jaroměřice.

Využívám proto ráda příležitosti, abych mu poděkovala za to, čím přispěl k zvýraznění odkazu Anny Pammrové. Z řady aktivit připomenu jen některé, ty nejdůležitější. Aby se naše občanské sdružení mohlo vůbec začít rozvíjet, bylo třeba učinit nutná organizační opatření. V tom, jak při nich postupovat, pomohl pan Höfer. Když jsme se sešli v říjnu 1996 na zámku v Lomnici u Tišnova, abychom oficiálně ustavili Společnost Anny Pammrové, byl to on, který podtrhl tu zásadní skutečnost, že dlouholeté přátelství básníka a žďárské filozofky nachází obdobu ve spolupráci obou občanských sdružení.

O tři roky později jsme věděli o Březinových Jaroměřicích už mnohem víc. Ale květnový den roku 1999, kdy byl naším celodenním průvodcem po svém milovaném městě nám dal víc, než hodiny a hodiny strávené nad knihami.

J. Konůpek: Marta a Maří Magdalena, 1920

Nebyly to pouze reálie, s jejichž úctyhodným množstvím nás seznamoval. Z každého místa, kde jsme se zastavili, jsme cítili ozvěnu toho bohatého, obětavého života. Březinovo muzeum – to je jeho druhý domov. Básníkův hrob s Bílkovým sousoším – kdo hlouběji prožil přátelství obou výsostných duchů? Ještě téměř devadesátiletý recituje z paměti první dopis Františka Bílka Otokaru Březinovi. Zámecký park korunovaný nejskvostnější barokní architekturou na Moravě se pro nás stal místem zasvěcené

historické přednášky. V horku téměř letním se mnozí uchýlili do stínu. Ale tam, mezi rozevlátými gesty barokních soch pokračovala skupina nejvytrvalejších a v jejím čele vzpřímený, plný energie, stále zvučným hlasem hovořící – ten neuvěřitelně mladý starý pán. V červnu roku 2000 vyvrcholily na Tišnovsku pětileté snahy vzkřísit odkaz Anny Pammrové celodenními aktivitami zahájenými odhalením pamětní desky na škole ve Žďárci. Přijela mohutná skupina jaroměřických přátel – celý chrámový sbor a jako host z nejmilejších pan Ferdinand Höfer. Tenkrát mu bylo osmdesát pět let. Ten den přišly náhle a už neočekávaně Medardovy deště. Obětaví pěvci vyslechli dlouhý projev básníka Jiřího Kuběny na otevřeném prostranství a v proudech deště zazpívali z celého srdce.

Tím, kdo měl zavzpomínat na Annu Pammrovou u hrobu, byl pan Höfer. Mokrý příval pokračoval, žďárecké svaté pole tonulo v červenové vláze. Stále jsem se rozhlížela, abych našla tu vzpřímenou postavu – byla jsem odhodlána přesvědčit řečníka, aby zůstal někde v teple. Potom přistoupil k nenápadnému rovu pokrytému barvínkem. Z mokrého zeleného porostu vzhlížely k nelitostnému nebi uslzené modré kvítky. Hlas nad nimi však zazněl pevný a jasný. Spolu s proudy deště splývaly na mokrý barvínek přikrývající srdce básníkovy přítelkyně jeho verše. Starý pán recitoval dlouhou pasáž z Březinovy básně Tys nešla. Tolik deště kolem, tolik krůpějí na mokré trávě. Slzy od té vodní spousty nerozeznáš. Nebyla jsem přesto jediná, která je polykala.

Ovšem slzy nemají na konci těchto krátkých vzpomínek místo. Jen jeden hlas by tu měl zaznít, hlas přítele nejbližšího

„Uzdravující pravdu na zemi získáváme jen vlastní aktivitou, jenom jednáním křísíme své podvědomí síly a přijímáme úrodné lány v srdci jako brázdy oseté a zavlažované deštěm“

Věty určené Anně Pammrové vyjadřují také životní pravdu Ferdinanda Höfra. Básníkovu poselství, které má obecnou platnost, naplňuje i svými současnými dny.

Vlasta Urbánková

Učitel, přítel a malíř

V roce 1902 přišel do Jaroměřic učitel kreslení Václav Jícha. Na učitelském ústavu v Brně byl žákem L. Janáčka. V Tvarožné, kam byl po absolvování umístěn, pěstoval hudbu a zpěv s P. Václavem Kosmákem. Po ročním působení v Jemnici nastoupil na jaroměřickou školu.

Jeho vztah k přírodě ho vedl ke kreslení studií a posléze ke krajinářské tvorbě a soukromému malířskému studiu. Rodák z učitelské rodiny z Bystřice nad Pernštejnem (22. 11. 1874) se stýkal s Otokarem Březinou a často i s P. Jakubem Demlem, Josefem Florianem a Františkem Bílkem. Ač za svého pobytu v Jaroměřicích převážně kreslil, dostal od něj básník malbu - akvarel Jaroměřic.

Od roku 1904 působil na měšťanské škole a reálném gymnáziu ve Strážnici. Tím však jejich přátelské styky nekončily. V dopise z 15. ledna 1905 Březina Jíchovi píše: *Milý příteli, není bez příčiny žádné naše setkání na zemi a umění je řeč, která vyslovuje, co nemůže být jinak vysloveno člověkem; snad bylo ještě třeba těchto slov Vaší duše, jak jste je zachytil barvou a pérem, aby se naplnilo něco v poslání Vašem a mém: neboť obklíčení jsme tajemstvími.*

I věci mají svůj život; řekneme-li, že v díle uměleckém žije život tvůrcův, duchovní esence jeho hodin a dní v době, kdy dílo tvořil, není to metafora, ale je to vyslovení magické skutečnosti; umělecké dílo jest srdcem tvůrčovým magnetizováno, odtud úcta k originálu, samozřejmá duchovnímu člověku. ... Díky Březinovi se Jícha seznámil s významným moravským filosofem a sběratelem lidového umění Josefem Úlehrou a jeho rodinou, kteří odešli z Jaroměřic do Strážnice téhož roku, jako Jícha.

Ve Strážnici u Václava Jíchy pobývali například francouzský spisovatel a umělecký kritik William Ritter nebo Scotus Viator - což je pseudonym Roberta Wiliama Setona-Watsona, profesora londýnské univerzity, podporovatele československého zahraničního odboje a znalce československých poměrů. Jeho spis z roku 1908, *The Future of Austria-Hungary* (Národnostní otázka v Uhrách), vyšel česky o dva roky později v překladu Josefa Úlehly.

Ač byl Jícha samoukem, byl přijat za člena Jednoty umělců výtvarných a Spolku výtvarných umělců Mánes. Jeho technikami byly především kresba, akvarel, pastel a barevné tužky.

Své obrazy poprvé veřejně vystavoval v Jemnici. Roku 1910 vystavil v pražském Topičově salonu na 80 obrazů z Vysočiny a Slovácka, později vystavoval v Brně, Pardubicích, Moravských Budějovicích (s Romanem Havelkou), v Hradci Králové, Nitře, Chrudimi, Hořicích aj. Rád maloval zimní motivy, hojně jezdil malovat na Českomoravskou vrchovinu, často maloval i za

svého pobytu na Slovácku, ale také na Slovensku v okolí Skalice a Nitry. Patřil k impresionistům typu Miloše Jiráka nebo Herberta Masaryka.

Po odchodu do výslužby se začal Václav Jícha veřejného i spolkového života stranit. Odstěhoval se do rodné obce své matky, Fryšavy u Nového Města na Moravě, do domku vyzdobeného přítelem Karlem Němcem. Zde 21. října 1950 zemřel.

Zapomínání a přesto skvělí

Zdeněk Řezníček dnes patrně patří k nejméně známým osobnostem našeho kraje. Jeho mnohovrstevné dílo čeká na své znovuobjevení. Narodil se 16. února 1904 v Třebíči. Studoval neúspěšně třebíčské gymnázium, z něhož přešel na městskou obchodní školu. Ve dvacátých letech minulého století spoluzakládal komunistickou stranu v Třebíči a byl dopisovatelem Jiskry. Po několika letech se usadil a v letech 1926 – 1929 vystudoval již tehdy prestižní Obchodní akademii Albína Bráfa v Třebíči. Byl členem brněnské frakce Devětsilu. Na žádost Bedřicha Václavka přispíval do novin a revuí Index, Pásmo, Blok, Bič, Rovnost aj. Věnoval se překladům z ruštiny. V té době byl zaměstnán ve Znojenské nemocnici, kde ho požádal o spolupráci starořížský nakladatel Josef Florian. Od něho dostal k přeložení verše Anny Achmatovové. Také mu nabídl redigování Archů, které předtím po smrti přítele J. Průši odmítl Jan Zahradníček.

Následkem této spolupráce došlo k Řezníčkově konverzi a roku 1934 dodatečným stvrzení manželského svazku v kostele. Svými články a překlady přispíval do revuí a časopisů Archy, Akord, Poesie, Řád, Vyšehrad, Jitro aj. V letech 1938 – 1964 působil Zdeněk Řezníček v kroměřížské nemocnici. Zde vydával v letech 1939 – 1947 bibliofilskou edici Magnificat, kde vycházely mimo jeho veršů i sbírky B. Reynka, S. Renaudové, F. Jammese, R. Billingera aj. Do své sbírky Spočínutí (1941) zařadil báseň „Pocit“:

Šed' jitra monotónní v mrákotách,
Pohledy do prázdna a beznaděje.

Omamná vůně rozprostřená v samotách
Paprasek dne se v Božích rukách chvěje.

Po odchodu na odpočinek žil ještě deset let v Kroměříži, poslední rok v Praze kde **17. dubna 1975** zemřel.

Stanislav Vodička se narodil **15. března 1910** ve východočeských Rožďalovicích (zemřel 26. 11. 1982 ve Velkém Meziříčí). Vyučil se knihařem u Jendy Rajmana. Zde, v rodišti Jiřího Melantricha z Aventýna, se pro něj stala zjevením kniha Jakuba Demla o Felixi Jeneweinovi, jejíž náklad se u Rajmana vázal. Od té doby toužil po setkání s tasovským knězem a spisovatelem. Snad bylo předurčeno, že jedním ze spoluučňů byl Demlův příbuzný Josef Studený, který však musel po smrti otce zabezpečit chod rodinného hospodářství, a tak přenechal Stanislavovi svou připravenou knihařskou dílnu v Tasově, v domě Antonína Demla-pořtmistra.

Velmi skromné rodinné poměry způsobily Stanislavovu plachost, a tak neuměl do bosenské vily přijít sám. Deml naopak vysedával v dílně na „městečku“ a probíral se svým knihařem kdeco nebo jen tak mlčeli. Něco z toho o mnoho let později vypsál Vodička ve svých povídkách a především ve vzpomínkové knize Jakub Deml v Tasově, nejkrásnější knize o Demlovi, která dosud byla napsána. Právě u Demla začal Vodička soustavně číst a studovat českou i světovou literaturu. Umožňovala mu to Demlova knihovna, zvláště v době, než si mohl začít pořizovat svoji. O jeho vztahu k Březinovi svědčí básnickovy sbírky pečlivě vyvázané do polokožených a celokožených vazeb pro různé zákazníky, mezi něž patřil například architekt Fuchs nebo spisovatel B. M. Ptáček. Pro sebe vyvázal Březinovy spisy do pergamenu a tři svazky korespondence a výroků do polokožené vazby. V těchto knihách si dělal tužkou i poznámky. V dopisech Otokara Březiny Františku Bílkovi si založil Bílkem podepsanou fotografií jednoho ze sochařových pomníků tuto pasáž: „... *Vidím-li Vaše dílo rostoucí do takové šíře a hloubky, nemohu se ubránitii předtuše, že tichý předvečer Vašeho povolání k velké práci, po níž toužíte, se již končí a že již někdo vyslaný blíží se cestou do Vaší samoty, aby Vás najal jménem tisíců bratří ...*“

Vzhledem k tomu, že značná část Vodičkových textů souvisí se zážitky z přírody, bývá často srovnáván s Jaromírem Tomečkem. Povrchní srovnání nerozlišuje mezi pouhým popisem příhod z toulek po krajině a naprosto jinou polohou Vodičkových básnivých textů. Stanislav Vodička je mistr drobné prózy, ve které je skrze postřehy ze společnosti a z přírody nastaveno hluboce lidské zrcadlo čtenářově duši.

To dobře cítili jeho čtenáři po vydání jeho první knížky „Tam kde usínají motýlové“ a chodili se k němu zpovídat. Ti stranicky zapsaní si dokonce snažili vynutit souhlas se svým jednáním, kdy oni přece „nemohli jinak“, a také jakési pomyslné rozhřešení. Bývali upřímně překvapeni, když se jim ho nedostalo.

Rudolf Černý, rodák z hájenky Ochoz u Lažinek (14. dubna 1905 – 11. 12. 1979), po absolvování Karlovy univerzity učil nejprve na Slovensku, roku 1938 ve Znojmě a po záboru pohraničí až do roku 1948 v Třebíči. Odtud, protože kádrově nevyhovoval, byl přeložen na gymnázium do Moravských Budějovic. Po třech letech byl přeložen na základní školu do Domamile. Nakonec dojížděl v letech 1954 – 1965 na základní školu do Jaroměřic nad Rokytnou. Byl skvělým pozorovatelem života, jak dokládají jeho články, roztroušené v mnoha časopisech a novinách. Stál neokázale a pevně na svých zásadách, které mu vynesly obdiv žáků a namnoze nepřízeň nadřízených. Rudolf Černý nerad psal do šuplíku. Proto je autorem nemnohých původních próz a překladů, ale řady úvah a pedagogických, recenzních a příležitostných článků.

J. W. Goethe: **Poutníková noční píseň**

Nad pahorky leží
už klid
I v listí stěží
pocítit
větěrku van.

Už mlčí ve větvích ptáci a chvíli rád si
zdřímneš ty sám.

Vítězslav Nezval se narodil **26. května 1900** v Biskoupkách v učitelské rodině. Za studií na třebíčském gymnáziu patřil k autorům legendárního studentského časopisu Svítání, redigovaného mj. Bedřichem Fučíkem a Milošem Dvořákem. Právě druhý jmenovaný seznámil Nezvala s knihami Jakuba Demla, které ho zasáhly natolik, že zcela změnily jeho přístup k jazyku a stylu.

Po celý život se Nezval pokládal za Demlova žáka a dal to najevo i při pokusu odsoudit Jakuba Demla v roce 1948, v roce jeho sedmdesátých narozenin, kdy svým svědectvím zvrátil již předem připravené soudní rozhodnutí. O několik let později se pokusil pomoci i Janu Zahradníčkovi. Nikdy mu nebude zapomenuto, že to udělal, i když věděl, že Zahradníček ho nemá rád.

Nezval je básník mnoha skvělých, ale také mnoha špatných básní a knih, mezi něž patří i několik dobře napsaných uměleckých monografií. Ty knihy a sbírky, které psal jako básník, patří mezi dobré, ty však, které psal na stranickou objednávku nebo jako stranické pokání za to, že se čas od času neptal na

sekretariátě jak se má zachovat a jednat po svém, patří mezi ty, které v české literatuře nebudou chybět.

Ve své knize *Moderní básnické směry* (1937) o Březinovi mj. napsal: *„Podobně jako Stéphan Mallarmé hledá poezii mimo dobrodružství vnějšího života v své obrazotvornosti a je dlouho neznám širšímu okruhu čtenářů. Teprve po padesátce se dostává jeho dílu ocenění, když bylo se zdarem přeloženo do cizích jazyků, zvláště do němčiny překladateli Pickem a Saudkem. Žil skromně ve svém jaroměřickém bytě se vzácnou knihovnou, kde nechyběla ani nejmodernější díla, a byl hojně navštěvován četnými ctiteli, na něž měl hluboký osobní vliv a kteří o rozhovorech s ním napsali několik knih. ... Březinova poezie svou smělou architekturou, bezmezným obrazovým myšlenkovým bohatstvím a zázračnou inspirovaností přečněla všechnu soudobou českou poezii a ztělesňuje ve zhuštěném, napovídavém a přece hymnickém výraze drama vzácné a osamělé citlivosti.“*

„Zachránkyni“ 11. září 1938 napsal: *„... člověku se vnucuje nezvratná pravda, že za vším je nic – a že tedy „Geil“ je prostředek, jak projít s co největším ziskem. Přes tuto analytickou „rozkladnou“ pravdu však nemohu se znovu nezamyslet nad „silou snů a extází“, již za toto nic si napjal Otokar Březina (o němž jsem nedávno psal pro rozhlas) a všichni naši velcí básníci. Tato jejich „veliká iluze“ je úchvatná. Dosvědčuje, že síla ducha a přání je víc než prokouknutá skutečnost. ...“*

Pavel Fink

V Březinově městečku

Znáte ta venkovská městečka, jež se podobají zátokám ticha. Život se tam pohybuje nesměle jako osamělý pták, kroužící nad stojatými vodami. V takové venkovské hluši ať dělá člověk cokoli, zůstává pořád při zemi. Nakonec se ho zmocní ze všeho tesknota.

Ale žil mezi námi básník, jemuž nebyla nikdy polní cesta úzká! Muž moudrý a laskavý, jehož pokorně nesly všechny pěšiny, neboť země věděla, že jeho duch se může kdykoliv uvolnit a spěchat do tajemných dálek duševních a mravních Vesmírů. Muž s očima, které byly líbezné a zářivé jako květy na košaté jabloni, na něž nelze zapomenout. A tento dobrácký a milý stařeček, jemuž hudba výšin byla vládkyní, našel městečko, o němž bys ty a já řekl, že na ně bohové zapomněli. Cesty vedou k němu bílé, jarním větrem vytřené a vysušené. Na křižovatce stojí kamenný sloupek božích muk a v dohledu jsou dvě věže s kopulí chrámu, jež se vzdouvá mocně a slavně jako víra čistého srdce. Uprostřed šedivých strnišť, mezi profialovými lány, jež se začínají při okrajích pění ostýchavou zelenou radostí jara, uprostřed chudého světa stojíš

a divíš se, jak tento zapadlý kout Moravy mohl se státi drahým a sladkým domovem největšího básníka doby. Nesmírným světem bez hranic, v němž lze uslyšeti i úpění i šum věčných splavů, jež zněly v písních o hrdinské cestě člověka k Bohu. Městečko Jaroměřice...

Z cesty ho není téměř viděti. Lesy jsou jen na vlnách obzoru. Hle, již zasvítilo zrcadlo rybníka a stuha říčky Rokytné, podél níž konal Otokar Březina své procházky k hrkavému mlýnci v „Hradišti“, kudy potom cesta vede k Bohušicím. Vlevo jsou velké obludy panských sýpek. Sotva je přejdeš, vyhlédne osada. Komín nějakého lihovaru stojí tam na pokraji rozkročen jako přední stráž s vlajícím pérem dýmu za kloboukem. Za ním se tyčí věž. Barokní chrám a střecha zámku, kam kdysi hrabě Jan Adam Questenberk zval nej přednější umělce. Ach ano, již si vzpomínáš, že tenkrát před dvěma sty lety byly Jaroměřice bohatým zřídlem hudby a obrazem skvělé kultury, kterou sem přenesla vnímavá duše Questenberkova, šlechtice jemného cítění a zaníceného obdivovatele Itálie. Že se tu v zámeckém divadle hrávaly nejen významné opery světové, nýbrž i první naivní české zpěvohry, oratoria, gratulační a alegorické kantáty, pro něž slova napsal děkan Dubravius, kaplan Želivský a řeholníci místního řádu servitů. Náměstí uvnitř osady jsou dva trojúhelníky. Na každém je vzácně opracovaný barokní kámen, ať již svatý Florián nebo sousoší nejsvětější Trojice. Nízké domky se dívají na život zelenými okny jaksi nedůvěřivě. Pouze radnice s útlou vížkou ve střechě je trochu výbojnější a stojí tu v řadě jako starý gardista s ručnicí na rameni. Městečko k zemi přitlačené, ale lidé jsou v něm dobří a sdílní. Musí na nich něco být, něco tuze pěkného, když s nimi básník, povznášející se k jiným světům, vydržel plných dvacet osm let. Však ho za to všichni ctíli, však byl také milován! Jako otec, který se dovede zajímati o radosti a žaly i těch nejmenších a nejprostších. Jako přítel nejoddanější, který je stále velmi úzkostliv, nezapomněl-li se odsloužiti za nějakou drobnou službičku.

Projdeš nahoru dolů, nahoru dolů osadou, jež je typicky selská a moravská a v níž se žije jaksi samo pro sebe. Pojednou tě to přepadne a chytne u srdce a počneš si říkati, že je tu docela pěkně. Takové spravedlivé ticho, klid a mír. Lze-li kde soustředovati nerušeně mysl k hloubání o Bohu a věčnosti, pak je to zde, v tomto šedivém kraji, mezi tímto pokojným lidem, který pracuje v domě a na polích. V městečku Jaroměřicích, jež se bude moci navždy chlubit, že nejmoudřejšímu z básníků zalíbilo se v jeho zdech rozbíti svou poustevnu a vztyčiti v ní oltář dobroty a lásky a sladkých úsměvů. Oltář vznešených a krásných myšlenek, jimiž člověk slavil svého Boha jako apoštol vřelého srdce a mocně proudícího rozumu.

Dům pekaře Vlčka, v němž Mistr žil, stojí v Husově (dnes Březinově) ulici. Z předu je to trochu vila, vklíněná do řady chalup. Okna jsou zelená a postranní dvě tvoří jakési balkony. Do bytu, který je v prvním poschodí, se vystupuje

po kamenném schodišti. Průvodčím je nám důvěrný přítel básníkův, sochař Bílek a inspektor Lukšů, který pečoval o drahého učitele a přítele jako rodného otce. Skleněnými dveřmi vidíš pavlač, na kterou se sype holubům. Za střechami, za mříží holých stromů je krajina, do níž se Otokar Březina díval nejraději po ránu.

Nejprve nutno vstoupiti do předsíně. Světlý pokojík, prosté police po stěnách, přetížené knihami. Německé, francouzské, anglické spisy. Filosofie a věda. Krásná literatura. Stojí tu dvěma, třemi řadami, srovnaná podle zvláštního systému, který by sis asi těžko osvojoval. Nad knihami visí visionářské kresby Bílkovy a několik plaket. Dveře do pracovny jsou dokořán. Vstupme do ní pokorně, šeptající si verše písma: Moudrost a umění a bázeň

Hospodinova – poklad tvůj. Jednoduchá malba, prostinké zařízení. Police s knihami. Bílkovy křídové kresby, jež při spuštěných záclonách vypadají ještě mystičtěji. Stolek, přeplněný novinami, brožurami, dopisy, které nebyly již přečteny. Pracovní stůl zdá se ti býti bratrem onoho, s nímž se setkáváme v pracovnách kněží nebo v zapadlých lesovnách. Lampa se žlutým plátěným stínítkem tone beznadějně v papírové zátopě. Časopisy z posledních dnů básníkovy nemoci zůstaly rovněž nerozřezány. Ještě je tu rozsypána otýpka tužek a držátek na vysychajícím kalamáři. Ložnice... Člověk si maně vzpomene na prostou komnatu. Vedle nízké železné postele se zelenou pokrývkou stojí skříňka a na ní lahvičky s léky. Zažloutlý obrázek matčin v řezaném rámečku se snítkou chvojí. Bílkova podobizna Bedřicha Smetany a fotografie rodného domku. Na jiné ploše zdi neumělá malba: hrob básníkových rodičů. Potom je tu ještě obrázek lesního údolí z Nové Říše, kam pan učitel Jebavý tuze rád chodíval přemýšlet. Dva šatníky, zrcadlo mezi okny, kožená pohovka a malý stolek. Na něm kaktus, jež si Otokar Březina oblíbil právě tak jako Petr Bezruč. Profesor Jech, který je tu s námi, upozorňuje na svazky latinských modliteb, mezi nimiž najdeš i Meditationes svatého Augustína. Kdysi před lety, když pan učitel míval dozor nad dětmi v kostele, čítával v těchto žaltářích, aby nezapomněl latinu. S velkou pílí a houževnatostí se jí učil, i jiným jazykům, aby mohl čísti knihy, které ho zajímaly. Kdyby oko nemělo cosi slunečného, jak by mohlo spatřit slunce? – praví mudrc. V knihách

nacházely Mistrovy zraky slunečno. Proto i duše „stavitele chrámu“ uzřela v tajemných dálkách mocné Světlo sladkého usmání božího.

Básníkův příbytek, z něhož odcházíme dojati, bude zachován.

Na Komenského náměstí je zájezdní hostinec „U slunce“. Hospodaří v něm mladý pan Hambalek. Hambalkovic hospoda zná Otokara Březinu téměř třicet let. Dříve sem docházival pojísti a porozprávěti si s jaroměřickými občany. Poslední léta mu odtud donášeli snídaně, obědy a večeře. Nejraději jedl uzené s hrachem a zelím. Také bramborové placky mu dobře chutnaly. Ačkoliv mu lékař zapověděl nejmilejší lahůdku, přece mu ji musili aspoň jednou do měsíce posílati do bytu. Mistr byl vděčný strážník. Často se stavíval „U slunce“, poptat se po zdraví. Byli přece již přátelé s nebožtíkem Hambalkem, jemuž přával vždy k jmeninám „všechno dobré, zdraví, síly a mnohých ještě pokojných a utěšených let mezi námi“. Básníkovy navštívenky, vyplněné hrotovým písmem, v němž každá litera je zvláště stavěna, chovají v hospodě „U slunce“ jako vzácné relikvie.

- No tak, jsme zdraví? Jak vidět, všechno je v pořádku. Očička zářívá... No, to jsem rád... Vyzvídal a pochvaloval si, kdykoliv mladá paní, z jejíchž rukou přijímal chléb vezdejší, trochu churavěla. Jeho hlas zněl jasně, každé slovo bylo zvláště raženo a krásné čisté oči se usmívaly.

- Čím já se vám, dobrým lidem, odměním? No, zase vám sem někoho pošlu...

Tak se loučívá, odcházeje s knihou a hůlčičkou.

Nejvíce a nejzajímavěji dovede v Jaroměřicích o Otokaru Březinovi vyprávět školník Rezek. Rezek je starší člověk s vrásčitým čelem, s padlými tvářemi a žilovatými skráněmi. Vousy má jako dva půlměsíce, bradku prošedivělou. O Mistra se staral řadu let, slouže mu věrně a oddaně. Pro Rezka si také básník poslal, když tušil, že se kruh života uzavírá. Dvacátého února přišel k básníkovi lékař po prvé. „Pan učitel“ trpěl dušností a stěžoval si na srdce. Asi za týden došlo k druhé návštěvě. To už nemohl Otokar Březina spát, a proto žádal Rezka, aby přenocoval u něho. V třetím týdnu nemoci začaly básníkovi otékat nohy. Jídlo mu už nechutnalo, návštěvy ho obtěžovaly, pošta už přestala zajímat. V noci na pondělí nespál. K půlnoci začal sténat. V pět hodin se dal s Rezkem do řeči. O sedmé vstal a umyl se. O desáté přinesla mu jedna paní košíček ovoce, ale básník se jen smutně usmál. Byl již ztichlý a dech se mu krátil. O půl dvanácté zemřel v rukou doktora Šlechty.

— · — · — · — · —

- Mistr prý si rád zakouřil z březovky, která musila býti „fládrovaná“?
- Pan učitel kouřil nejraději při černé hodině. Někdy si dopřál viržinku, ale nejlépe mu chutnala gypsovka.
- Jakpak trávil den?

- V létě vstával o sedmé, v zimě o něco později. Doma posnídal, potom přijímal návštěvy. Lidé ho hodně obtěžovali. Někdy přicházeli i odpoledne. Po jedenácté hodině vykračoval si zpravidla již do polí. Ušel vždy několik kroků, načeš se zastavil a přečet si místo v knize, poté zvedl hlavu a o přečteném rozjímal. S každým se rád pozdravil, s každým promluvil několik slov. Jaroměřičtí, když ho viděli s knihou v pod paží, raději se mu vyhnuli. Večer pracoval dlouho přes půlnoc.

- Mistr prý měl rád tmavé barvy při volbě oděvu?

- Měl. Látka musila být vždycky prvotřídní. Poněvadž byl příliš dobrosrdečný, došlo při rozdávání často také na šaty.

- A jak to bylo o svátcích?

- Jezdával buď k panu profesoru Jechovi, nebo do hájovny k Otcům. Je to blízko Želetavy. Pan Bílek tu býval častým hostem, rovněž pan učitel Sedlák. Pana Demla také rád vídával a rád u něho o prázdninách pobýval.

- Oč vás žádal naposledy?

- Poprosil mě, abych mu donesl chuť k jídlu.

Vidíme starému Rezkovi na očích, že se mu bude po „panu učiteli Jebavém“ stýskat. Potěšilo by ho, kdyby dostal z jeho pozůstalosti nějakou věc na památku...

Z činnosti Společnosti Otokara Březiny

Na počátku roku 2005 vzpomněla Společnost Otokara Březiny výročí narození dvou významných osobností. Spisovatele a nakladatele Bedřicha Fučíka (*4.1.1900) a překladatele a básníka Jana Zahradníčka (*17.1.1905).

Přednáška věnovaná Janu Zahradníčkovi byla 16. ledna v ZŠ Otokara Březiny. Zahájil ji předseda společnosti Mgr. Jiří Höfer. Kladně hodnotil rozvíjející se spolupráci se školou a zapojení žáků do přípravy různých programů. Tlumočil pozdrav básníkova syna a předal slovo Radovanu Zejdovi.

Redaktor a spisovatel R. Zejda přiblížil básníkovu tvorbu a životní pouť od narození až do smrti. Neopomněl žádné významné období a události, které Jana Zahradníčka ovlivnily. Připomněl místa jeho pobytu a styk s přáteli, básníky a spisovateli. Posluchači vyslechli poutavé vyprávění oživené zajímavými historkami. Tento výklad byl vhodně prokládán recitacemi a hudebními vstupy, které s žáky školy nacvičila paní učitelka Raymonde Doležalová.

V úvodu své přednášky Radovan Zejda autor knihy „Byl básníkem!“, která je vyčerpávajícím fotografickým životopisem básníka (SURSUN 2004) předeslal, že osud Jana Zahradníčka je jeden z nejzvláštějších a nejtěžších osudů, které kterýkoliv český básník prožil. Zvláště tragické bylo pro něj

období po roce 1951, kdy byl ve vykonstruovaném procesu odsouzen na 13 let a kdy mu zemřely dvě dcerky. V době největšího útlaku zdůrazňoval, že pro tvůrce je důležité uhájit si osobní i vnější svobodu. Jeho obava o budoucí podobu světa, pokud budeme opouštět duchovní hodnoty, je i dnes velice aktuální.

Jan Zahradníček patří bezesporu mezi největší české básníky, přesto byla snaha v padesátých letech vymazat jeho dílo z paměti národa. Kompletně bylo vydáno až v posledním desetiletí minulého století.

Radovan Zejda, jeden z největších znalců díla Jana Zahradníčka, na závěr řekl: „Další kniha, básníkův literární životopis, ponese, dá-li Bůh, rok 2006“.

Děkujeme a těšíme se.

V sobotu 19. února připravili členové výboru naší společnosti Marie a Josef Hružovi přednášku pod názvem „Setkávání a míjení se spisovatelem a literárním kritikem PhDr. Bedřichem Fučíkem – rodákem z nedalekých Čáslavic“.

Náplní přednášky bylo:

- hledání rodného domu B. Fučíka v Čáslavicích
- stručný životopis
- přátelé – literáti u B. Fučíka v Čáslavicích
- cesty do Jaroměřic
- B. Fučík jako politický vězeň na Mírově
- setkání s přáteli ve věznicí – mírovská hymna vězňů
- amnestie – návrat do civilního života
- poměry v Čáslavicích očima B. Fučíka
- dílo a význam B. Fučíka
- díkoplňné rekviem

Pan učitel Josef Hruž, rodák z nedalekých Babic, popsal tři různé cesty z Jaroměřic do básníkovy rodiště a dal přítomným návod, kde hledat jeho rodný dům. Velkou část své přednášky věnoval popisu místní krajiny, osobám blízkým B. Fučíkovi a spoluvězňům. Jeho výklad byl doplňován sugestivními ukázkami z literárních děl B. Fučíka a jeho přátel, které četla paní učitelka Marie Hružová. Z významných osobností, které Čáslavice navštívily, jmenoval Jana Čepa, Františka Halase a Viléma Závadu. Připomněl, že Bedřicha Fučíka stihl stejný osud jako Jana Zahradníčka. Jeho nakladatelská a publicistická

činnost byla také násilně přerušena po roce 1948, kdy mohl být pouze korektorem v nakladatelství Vyšehrad. V roce 1951 byl zatčen státní bezpečností a ve vykonstruovaném procesu odsouzen na patnáct let. Ve vězení byl téměř devět let. Byl vězněn na Mírově a v Ruzyni. V mírovské věznici se setkal i s vězni z rodného kraje, kteří byli odsouzeni v souvislosti s babickými událostmi, např. s Ludvíkem Stehlíkem z Cidliny. Ludvík Stehlík, vyučený truhlář, byl výborným muzikantem. V mírovské věznici složil píseň „Touha k domovu, vzpomínka z Mírova“, která se stala hymnou vězňů. Poprvé mimo věznici zazpíval přítomným tuto píseň pan Stanislav Svoboda za doprovodu Ladislava Šabackého. Stehlíkův nápěv na slova P. Josefa Jelena zharmonizoval 3.5.2000 v dorické tónině Gabriel Florian.

Mírovská hymna: Touha po domovu, vzpomínka z Mírova

*1. Kolikrát za den vidám v dáli
z komínů vlaků bílý dým,
jak při tom dálka v oku pálí,
to nikdy, nikdy nepovím.*

*2. Dívám se denně skrze mříže
jak vlaky mizí v daleku,
o kolik jsem Ti, Bože, blíže,
oč dále jsem dnes člověku.*

Po návratu z vězení r. 1960 byl Bedřich Fučík plně rehabilitován až v roce 1966. Naděje na svobodnější život skončily po roce 1968. Nepřízeň doby a devítileté vězení jeho energii nezmařily. Připravoval k vydání spisy svých přátel a vlastní vzpomínky jen samizdatově, knižně pouze v zahraničí, např. v torontském nakladatelství manželů Škvoreckých. Přednášející pohovořil stručně o košatém díle Bedřicha Fučíka a připomněl „Čtrnáctero zastavení“, které patří mezi nejlepší vzpomínkové publikace naší literatury. Vzpomínku na čtrnáct významných osobností naší kultury přirovnal ke čtrnáctero zastavením křížové cesty. Většina vzpomínaných měla vztah k našemu kraji a navštívila také Jaroměřice. Josef Hruza konstatoval, že Bedřich Fučík je sice málo znám v rodné obci, ale o to více je znám v uměleckých kruzích. Jeho tvůrčí a nakladatelské dílo ještě není plně doceněno.

Celá řada významných osobností stála při Bedřichu Fučíkovi a s ním tvořila. Patřili mezi ně i v průběhu přednášky vzpomínání učitelé jaroměřické školy Otokar Březina, Rudolf Černý, Josef Kapinus a Jiljí Nedvědický. Povstáním

a opětovným vyslechnutím mírovské hymny uctili posluchači, v závěru přednášky, jejich památku.

Ladislav Šabacký

Nový důležitý přírůstek do sbírek

Na podzimní výroční schůzi Společnosti Otokara Březiny v Jaroměřicích pan Ferdinand Höfer věcně poukázal na osobnost Jana Amose Venera, který je z Demlova díla znám jako Skautík. Díky laskavosti zemřelé Boženy Vernerové a vstřícnosti Ing. Františka Rafaji z Holešova bude fond Březinova muzea obohacen o konvolut materiálů z Vernerovy pozůstalosti: rukopisy a opisy básní, textů, překladů a korespondencí zejména se vztahem k Anně Pammrové, výstřižky a další materiály.

J. A. Verner za svého působení na Vysočině vydával ne příliš známou a nedocenenou bibliofilskou edici Život a sen. Ta překvapuje neznámými jmény i spoluprací s bratrem Samuelem Vernerem (pseudonym Josef Tkadlec), který překládal, ilustroval povětšinou Jan Konůpek, ale taky František Bílek. (- ps -)

Ukázku z tohoto daru vám přineseme v příštím čísle.

Zajímavé knihy

Na konci roku 2004 se objevily na našem knižním trhu dvě zajímavé publikace. Skladatel, dirigent a hudební pedagog **František Kajetán Zedínek** vydal publikaci „**Duchovní hodnoty Březinova básnického díla, meditativní stati**“. Kniha vyšla v nákladu 70 kusů. Vydalo ji nakladatelství Oftis z Ústí nad Orlicí. Má 80 stran a stojí 80,- Kč. Autorovou snahou je vzbuzení zájmu širší čtenářské obce o dílo obdivovaného básníka. Jde mu především, jak píše v úvodu, o hlubinnou sondu, odkrývající mnohovrstevné duchovní hodnoty Březinova díla. Březinovo dílo je impozantní univerzum, vstupujme do něho s obdivem úctou a pokorou.

Ve svém blanenském nakladatelství Ad Fontes vydal jako devátý svazek edice poezie Dr. Bohumil Hanák publikaci **Otokar Březina: Tajemné dálky, Svítání na západě, Větry od pólů**. Základem tohoto vydání je revidovaná edice Březinových spisů vydaná Čs. Spisovatelem roku 1975 v Národní knihovně, kterou do tisku připravil Břetislav Štokr. Bylo vydáno 150 ručně číslovaných výtisků. Kniha stojí 375,- Kč. Výborný doslov napsal Miloš Pohorský, z něhož vyjímáme: „... *Když se Březina rozhodl soukromě se s někým podělit o svých otázkách, neuchyloval se na stránky denních novin, ale k monologům nebo k rozhovoru v korespondenci. Dopisy se stávaly nepominutelnou potřebou jeho osobnosti. ... Všechny dostupné dopisy teď zrovna vyšly ve dvou obsáhlých svazcích (2004). ... Dovolují vysvětlit mnoho veršů a metafor. Paradoxně však může korespondence také oddalovat od básníka – umělce, jestliže se text dopisů začne doslova vztahovat*

k pojmenování nebo obrazům básnickým. Vnímání veršů, psaných v jiné než filosofické či ideologické rovině svádějí pak k neodpovídajícím závěrům, třeba pokud někdo podlehně lákavé možnosti předpokládat, že básnické knížky jsou ilustrací dopisů nebo vývoje autorova myšlenkového světa. ...“

V knize **Miloše Doležala „Prosil jsem a přiletěla moucha“** je mj. rozhovor s Ferdinandem Höferem. Publikace stojí 169,- Kč a vydalo ji roku 2004 Karmelitánské nakladatelství Kostelní Vydří. ... *Když zemřel (Březina, pozn. red.), bylo mi třináct let. Tehdy jsem si říkal: přece musím jít na pohřeb básníka. Oblékl jsem se do ministrantské rochety a šel v prvních řadách průvodu. U otevřeného hrobu jsem stál vedle Jakuba Demla, který se s Březinou loučil. ...*

O jaké hodnoty stojí za to usilovat? *Jak to říkal Březina: „Nejvyšším smyslem naší práce by mělo být, aby přibývalo lásky na této zemi, a tím se stále jasněji zjevovala krása díla Božího.“*

Život na vidrholci od Roberta Saka je příběhem Bedřicha Fučíka (1900 – 1984). Vyšel roku 2004 v nakladatelství Paseka a stojí 350,- Kč. Svěže napsaný životopis jedné z nejvýznamnějších nakladatelských a editorských osobností 20. století rozhodně stojí za přečtení. Už i proto, že B. Fučík byl přítelem mnoha významných osobností české, ale i evropské kultury. Za jeho vedení vydal Melantrich řadu významných knižních řad a publikací.

I když jsou jeho kritiky významné, neměl na tuto práci příliš času. Je autorem vynikajících medailonů některých svých přátel (Čtrnáctero zastavení), jeho spisy vycházely péčí V. Binara v nakladatelství Melantrich a po jeho likvidaci pokračuje v jejich vydávání nakladatelství Triáda.

Všechny knihy je možno obdržet v Knihkupectví Otokara Březiny.

Tel. 777 741 736 nebo 602 144 052, e-mail: Knihkupectvi.OB@seznam.cz

Pamětní jaroměřická medaile

Společnost Otokara Březiny hodlá ve spolupráci s Městským úřadem v Jaroměřicích vydat pamětní medaili o průměru 40 mm.

Na aversu (přední straně) bude zmenšený reliéf O. Březiny od akademického sochaře Kovaniče s opisem (textem) Otokar

Březina 1868 – 1929, na reversu (zadní straně) znak města Jaroměřic nad Rokytnou (ležící jelen) s opisem: Město Jaroměřice

nad Rokytnou. Pokud bude dostatek zájemců, kteří medaili závazně odeberou, stála by bronzová medaile 290,- Kč, stříbrná

(925/1000) 760,- Kč. Přihlásit se mohou samozřejmě i vaši přátelé nebo sběratelé. Členství ve Společnosti není podmínkou.

Medaile bude vydána na přelomu září a října 2005.

Uvedenou částku zašlete převodem na náš účet č. 1523660379/0800 (s uvedením adresy odesílatele), nebo poštovní poukázkou na adresu SOB.

Besedy o Korespondenci Otokara Březiny v Brně a v Praze

Besedy s PhDr. Petrem Holmanem se uskutečnily s pobočkami SOB s velmi dobrým ohlasem.

V Brně jsme původně dostali nabídku na exkluzivní prostory ve Staré radnici zprostředkované paní Dr. Věrou Jelínkovou, radní MČ Brno Střed, za velmi přátelskou cenu. Ale i tato cena byla na naši finanční situaci příliš, proto jsme využili příležitosti v Památníku Jiřího Mahena, jehož ředitelka paní Mgr. Jana Černá byla velmi vstřícná a dohodli jsme se na další spolupráci. Mimo našich členů se zúčastnili v hojném počtu také přátelé ze Společnosti Anny Pammrové.

Pro další akce upřesňuji adresu Mahenova památníku: Mahenova 8, Brno-Žlutý kopec.

Spojení: trolejbusem č. 38 nebo 39 z Komenského náměstí, nebo autobusem č.51 ze Zvonařky přes Mendlovo náměstí, zastávka Žlutý kopec. Ze zastávky téměř po rovině asi 100 m.

V Praze se uskutečnila beseda s PhDr. Petrem Holmanem v kavárně Křesťanského domova mládeže sv. Ludmily na Náměstí míru přímo v centru Prahy. Našli jsme velké pochopení u vedoucí paní Marty Stříteské i u paní ředitelky. Beseda měla napoprvé velmi dobrou návštěvnost.

Četné kontakty by mohly posloužit v Brně k dalším pokusům, získat rukopisy, které protiprávně odmítá vydat člověk, jehož rodina byla Otokaru Březinovi velmi blízká. A všechna další setkání mohou přispět k hodnotné činnosti obou poboček.

V dubnu a květnu bychom chtěli věnovat pozornost Bedřichu Fučíkovi a Janu Zahradníčkovi.

Další besedy o Korespondenci chceme s PhDr. Petrem Holmanem uskutečnit i v dalších velkých městech. O vhodných možnostech, kde besedu uskutečnit, uvítáme Vaše návrhy.

Program nejbližších akcí v Jaroměřicích

- 25. 3. pietní akt u hrobu Otokara Březiny v 16 hodin.
- 2. 4. život a dílo Vítězslava Nezvala přiblíží básník Radovan Zejda, recitace a hudební doprovod členové dramatického kroužku při ZŠ O. Březiny.
Přístavba ZŠ v Jaroměřicích v 17 hodin
- 28. 4. Rudolf Černý vynikající překladatel a osobní přítel Jana Zahradníčka, Bedřicha Fučíka, Jana Čepa, Františka Halase.
Přístavba ZŠ v Jaroměřicích v 17 hodin. Připraví Josef Hruza.

Výroční setkání členů SOB plánujeme na 17. 9. 2005. Jiří Kuběna tradičně promluví při pietním aktu u hrobu básníka.

Informace ze Společnosti:

Paní Mirka Prokopová ukončila svoji činnost v Muzeu k 31. 12. 2004. Nadále bude vypomáhat se sestavováním bulletinu Společnosti O. Březiny, případně s dalšími akcemi.

Za její práci i touto cestou děkujeme a přejeme vše dobré.

Mobilní telefonní číslo na SOB zůstává: 603 760 768.

Cena čtenářů MAGNESIA LITERA 2005.

Chceme upozornit širší kulturní veřejnost na **Korespondenci Otokara Březiny**. **Proto Vás tímto prosíme, pokud máte možnost pošlete svůj hlas této v české literatuře výjimečné práci. Svůj hlas můžete poslat prostřednictvím: soutěžního kuponu, který má podobu klasické pohlednice a je v knihkupectvích a ve veřejných knihovnách, nebo přes internet: www.magnesia-litera.cz, nebo www.kanzelsberger.cz.**

Protože ne všichni členové tuto Korespondenci máte uvádíme:

Název knihy: Korespondence Otokara Březiny

Jméno a příjmení autora: Petr Holman

Vydavatel Host, Brno

Termín k odeslání do 15.4.2005 (razítka pošty) DĚKUJEME !!!

Dne 15. března 2005 se dožil osmdesáti let P. Mons. Josef Valerián. Vysvěcen na kněze byl v roce 1950 a jeho prvním působištěm byly Jaroměřice n. Rok. Krátce na to byl zatčen StB a dlouhá léta vězněn. Po všech útrapách mu Bůh dopřál dožít se požehnaného věku a padesáti šesti let kněžské služby. Přejeme ještě hodně sil do dalších let!

Bulletin vychází díky finančnímu příspěví Ministerstva kultury ČR.

Děkujeme sponzorům: Knihkupectví OTAVA, Jihlava

Tomáš Marek, Brno

Petr Hobza, Jaroměřice n. R.

a třebíčské firmě Stanislav Hort za tisk bulletinu

Bulletin vydává výbor Společnosti O. Březiny v Jaroměřicích n. Rok., Březinova 46, 675 51, tel.: 603760768. IČO 44065841, č.ú. 1523660379/0800; e-mail na předsedu Mgr. Jiřího Höfra: hofer.j@seznam.cz. Adresa našich stránek: <http://otokar-brezina.czechian.net>.

Toto číslo sestavil Radovan Zejda, tisk Helena Stejskalová a Miroslava Prokopová.

Příspěvky do č. 38 dodejte laskavě do 15. července 2005